

Фарисей и Митар

"Двама човеци влязоха в храма да се помолят: единият фарисей, а другият митар."Ев.Лука 18:10.

Навярно, ще попитате какво чудно има, че двама души: един фарисей и друг митар, влезли в храма! Действително, няма нищо чудно за онези, които разбират нещата, но за онези, които не ги разбират, всичко е чудно. За онези, които разбират, всичко има смисъл, а за онези, които не разбират, всичко е безсмислица.

Ще взема тези двама души: фарисей и митар, като предмет на моята днешна беседа. Тези две лица са видни представители на много стара култура. Нека съпоставим техните отличителни черти паралелно, за да се осветлите върху техния бит и духовен характер.

Думата "фарисей" произлиза от еврейската дума "параш", която значи "да разделяш". Има и една арабска дума "фарси", която произлиза от същия корен и значи нещо изрядно по форма; да знаеш един език "фарси" се подразбира да го знаеш много добре. Христос представлява в тази глава два отличителни типа. Един талантлив художник, запознат с науката за човека, би нарисувал тези два типа с всичките техни отличителни черти; и тази изрядна картина би заслужавала да се намира във всяка къща за образец. Какви са очебийните черти на фарисея, и какви на митаря? Не е достатъчно да се каже: "той е фарисей", или: "той е митар", а трябва да знаем външните белези на техните лица, на техните ръце, на тяхното телосложение, устройството на тяхната глава. След това трябва да се доберем до особеностите на техния душевен склад. Само така ще можем да си изясним вложената за нас в текста идея и да се възползваме от нея. Христос е бил велик художник, той е дал две отличителни черти на тези два характера и по тях аз ще опиша фарисея и митаря. Но ще кажете: "Вие как ще можете да опишете човек само по няколко думи, които са казани за него"? Това е наука. Може да се опише. Има учени хора, които са се занимавали дълго време със сравнителната анатомия, изучили са устройството на животните така добре, че ако им дадете най-малката част от някое допотопно животно, могат да ви опишат ръста му, да съпоставят всичките му кости, да сложат мускулите и жилите му и по този начин да възстановят изчезналата форма. Ако дадете на един вещ ботаник само един лист от някое растение, той е в състояние да ви опише цялото дърво. Върху същия закон, горе-долу, ще се постарая да ви опиша фарисея и митаря, да ви покажа какви са те. Но ще ми кажете: "Какво общо има между тези двама, които са живели преди две хиляди години"? В света живеят два вида хора и митари и фарисеи; от тях са произлезли много други, но те си остават основните. Вие може да спадате или към единия или към другия вид и безразлично дали сте свещеник или не, дали сте благородник или не, дали сте учен или не, дали сте философ, мъж или жена. Тези два характера се преплитат и изпъкват в живота на всички. Те ще останат завинаги отличителните типове в човешката история. Художеството на Христос се състои именно в това, че Той с много малко думи е съумял да ги изрази и представи така нагледно.

Външният образ на фарисея наглед е приличен. Той е човек благовиден, снажен, строен, висок ръст 175и180 сантиметра и по-голям от обикновения. Ръце и пръсти въздълги, палец дълъг, симетричен и признак на изработени възгледи, присъствие на воля и интелигентност; показалец равен с безименния и показва, че щом се зароди в него някоя идея, той я прокарва до крайните предели. Храносмилателната му система е изправна, в ядене и пиене той е трезвен, няма слабостите на чревоугодника и винопиеца, вкусът му е изтънчен. Кръст възтънък. На възраст преминал е четирите периода и е встъпил в петия, сиреч, навършил е 45 години. Рамена малко възкръгли, лице малко продълговато и крушообразно, с развита нервна система. Долна челюст правилно сформирана, с брада продълговата и заострена и признак на човек с ум подвижен и схватлив; уста средна, устни нито много дебели, нито много тънки; краищата на устните ъгли стоят малко издигнати; с една усмивка на презрение и "хората това са тълпа"; но вътрешно, своето презрение никога не изказва. Очи сивопепеляви; вежди дъгообразни, малко наведени, като клоните на старо дърво, човек, който живее дълго време и който има опитност в живота. Чело хубаво, възвисоко, в основата си, над носа, издадено и признак на човек със силна индивидуалност, с наблюдателност и практичен ум. Слепоочните области средно развити; уши правилни и близоприлепени при главата и белег на материален порядък. Влакната на брадата малко възредки и възчервени и белег на импулс и упорство. Глава валчеста, общ размер околоръст над ушите 5би60 сантиметра; със силно развита и издигната теменна област и белег на човек с голямо самообладание, самоуважение, гордост, възискателност и тщеславие; религиозно чувство притежава, но едностранчиво развито; милосърдие проявява, но само към себе си и близките си. Лице възбледобяло, с нос от гръцко-римски тип. Човек с естетически вкус, но без поезия и обич към природата, към възвишеното и идеалното. Човек със силна вяра, но вяра само в своя ум; с голяма надежда, но надежда само в своята сила. Има религия, но в тази религия почита, обожава само себе си. Ако влезем в неговия храм, ще намерим на първо място не образа на Исус Христос, а неговия собствен портрет и на мястото на света Богородица, Йоан Кръстител и другите светии и наредени неговите деди и прадеди, на които той кади темян и възнася молитви и "славен, велик е нашият род." Човек интелигентен, който събира познания в живота, запознат добре с еврейската кабала и с принципите на тогавашната цивилизация и ако би живял в наше време, щеше да минава за виден писател, философ, художник, държавник и духовен глава.

Защо Христос изважда този тип? Какво лошо има в неговата молитва? У фарисея се забелязва една философия, която е отживяла своето време и човек, който живее само с миналото, а изпуска настоящето и бъдещето; човек, който се е влюбил, като мома или момък, в своя портрет, който, където ходи, само него вижда. Чудно е, когато човек се влюби в своя образ! Веднъж наблюдавах един български писател: беше седнал на видно място, имаше до него огледало, запуши цигара, обърне се и се огледа в огледалото, като че си казва: "Красив съм, правя впечатление на хората." Пак запуши и позира пред огледалото. Ако един ден това огледало се разруши, ще се разруши и неговото щастие. Фарисеят прилича на този тип, влюбен в себе си. И виждате, като се обръща към Господа, колко са интересни неговите думи и "Боже, благодаря Ти, че не съм като другите хора; аз съм нещо повече." Но философията му е именно тук погрешна, защото Бог е създал всички хора. "Не съм като другите хора", ами какво си? Да си ангел, не си; от същата каша си направен и в твоите жили тече същата кръв. Искане да лъже и себе си, и Господа. Ето първата лъжа, която той употребява. И Господ му казва: "Не говориш истината." Твърдението на фарисея е отрицателно: той не се сравнява с по-възвишените от себе си, с ангелите, а с долните типове, с престъпниците, че не бил като тях. Да допуснем, че аз се сравнявам с животни и казвам: "Благодаря Ти, Господи, че не съм

като тези волове, магарета, кучета, гущери, змии", какво сравнение мога да правя с тях? Тази е една слаба черта, която се среща във всички хора. Преди години имаше в България известно течение у гимназистите и студентите, като проучват живота на великите писатели, например, на Шекспир, да усвояват неговите недостатъци, понеже нямат неговите положителни страни: "Чакай дали ги имам и аз", и като ги намерят в себе си, кажат: "И аз съм като Шекспир гениален." Проучват характера на Шилер и търсят някоя негова ексцентрична страна и като я намерят в себе си: "И аз съм като Шилер." Като изучават цял ред писатели така, казват: "Ние сме велики хора." Да, велики, но в отрицателен смисъл; велики, които имат минус един грош. Аз предпочитам човек, който има нула грош, защото нито има да взима, нито поне има да дава. И фарисеят прави сравнение и казва: "Благодаря Ти, Господи, че не съм като другия, грабител." Казва му Господ: "Ако бях те сложил на негово място, какво щеше да бъдеш?" Някога един ангел, като гледал от Небето как един човек греши, обърнал се към Господа и Му казал: "Как търпиш тази ниска твар? Аз да бях на Твое място, бих очистил земята от нея." Господ пратил ангела на земята да се въплъти и го оставил в същото положение и ангелът направил два пъти повече грехове от онзи човек, когото той осъждал. Така човек не бива да осъжда хората за деянията им от онова място, на което е поставен, защото на тяхно място и той би ги направил. Идвали са при мене мнозина и са почвали така: "Ние не сме толкова лоши хора, ние сме възпитани, защото сме от знатен род." и "Не се съмнявам в думите ви, аз в душата си дълбоко вярвам в това, което ми говорите; ние всички сме все от знатен род, аз това поддържам; но вашите и моите деди и прадеди не са били тъй благородни, както вие и аз ги мислим; мнозина от тях са били големи нехранимайковци, престъпници, злосторници и последни багабонти; свидетелството, което Господ е написал за тях, вие и аз го носим отгоре си. Нещата може отвън да имат известна благовидност, но отвътре те нямат съответно съдържание. Че нашите деди и прадеди не са били такива чисти, както предполагаме, това показват онези лоши черти, които сме наследили от тях, които най-малко два пъти на ден проявяваме. Ако дядо ти и баба ти, баща ти и майка ти са били чисти и добри, като ангели, откъде са тези черти и лоши прояви в твоя живот? Ако в известна течност сложите малко горчицина или отрова, тя ще се забележи и прояви; ще се познае, че в доброто има премесено нещо лошо."

Така, хора с философията на този фарисей може да ги наречем консервативни, от консервативната партия, хора, които имат високо мнение за себе си. Не е лошо да има човек високо мнение за себе си; стига то да е право и да няма някакъв примес от горчицина. Най-голям консерватор и регулатор в природата е азотът, който спира всяко горене, задушавя всякакъв живот. Азотът е най-старият, най-уравновесеният елемент в природата. Но, ако би останала природата само с него, всичко щеше да бъде мъртво. При все това, органическият свят има да му благодари много...

Фарисеят се обръща към Бога, не да му помогне да изглади някои грапавини от неговия характер и ни най-малко, той само благодари, че не бил като другите хора: хулител, обирник, убиец, прелюбодеец. Именно, като книжник и философ, той трябваше да се спре върху причините, които пораждат хулителството, обирничеството, убийството, прелюбодейството. Когато срещнем някои хора, които стоят, да кажем, по-долу от нас, според Христовото учение, не бива да ги осъждаме в своята душа, а да извлечем урок, да намерим причините, които са ги довели до това ниско положение и ако има нещо от тях в нас, да го изкореним. Защото Онзи, Който е положил Великите закони в живота, казва: "Не съдете, за да не бъдете съдени." В тия думи има дълбок смисъл и който ги е проумял, се е домогнал до Великия закон на човешкото благо. Съвременните зоолози изучават животните и са дали на света много ценни работи, но никой още не е проучил дълбоките причини,

които ги създават; така: защо, например, някои имат рога, а други не; защо някои се влачат, а други ходят на четири крака; защо някои ядат месо, а други пасат трева; защо са лишени от човешката интелигентност. А за това има дълбоки и основни причини, то не е така произволно, както може някой да помисли. Когато хората разберат тези дълбоки причини, ще дойдат до тази разумна философия, върху която ще се съгради бъдещият строй на обществото и "зората на новата цивилизация". Цялата съвременна цивилизация почива върху възгледите на фарисея и тя е фарисейска цивилизация. Тази цивилизация, където хората се отличават по форма, по външност, по етикеция, се е родила в далечното минало на Египет, Индия, Вавилон, Китай, Персия, Юдея, Гърция, Рим. Тя е днес и в Европа облечена в красива християнска мантия. Не казвам, че тя в своите основи е нещо лошо, но казвам, че формата всякога трябва да има в себе си известно съдържание; вън от това формата си остава една проста черупка, в която могат да живеят само паразити. Казват: "Той има чудни очи." И какво от това? "Красиви са." В какво се състои тяхната красота? "Ами бляскави са, приятни са." В какво именно са приятни? Някому носят, бил хубав, приличен. В какво се състои тази хубост? Устните му били хубави, правилни. В какво отношение? Има у хората схващания за известни неща, които не можем да изкажем, именно, че в черните очи, или в сините, или в сивопепелявите, или в зеленикавите, или в кестенявите, има известни скрити сили. Ако погледне човек с черни очи, ще произведе известна мисъл; ако погледне с кафяви и известно настроение и т.н. Хора със сини очи са хладни. Те са като небе чисто, но хладно, студено. Такива хора не са за земята. В тях вярва съществува, но те са се родили преждевременно. Може би, те са хората, които тепърва ще идват. Аз говоря за ония сини очи, които са израз на небето. Преданието говори, че Христос имал такива очи. За някого казват: "Устните са му красиви като роза." Какво са устните? Те са изразители на човешкото сърце и дали е човек с меко или кораво сърце, показват доколко човек е интензивен и откровен. В тези, които имат хубав апетит, ще забележите, че устните са въздебелички. То е физиологически закон. Повечко кръв приижда, затова са и дебелички и червени. Като вкусят яденето, казват: "Ха, това е приятно" и по лицето им блесне деликатна, едва уловима усмивка; тя оповестява, че в тяхната душа има туй разположение. Ако вземем човек с красив нос, той е израз на човешката интелигентност и ум; дали носът е прав или закривен, дали е римски тип или гръцки и това има дълбок смисъл. Външният облик на лицето не е без значение, при това, то е изразител също на външния живот на човека. Ако вникнем в едно човешко лице и видим, че то няма симетрия, че едната негова вежда не е като другата, едната по-развита, другата по-издадена, ако има известна дисиметрия, това показва, че има в него нещо неуравновесено. Като поставите една права линия, ще се уверите дали и вашият нос е на мястото си. Носът е барометър, топломер, който показва в какво състояние е вашият ум. Когато машинистите карат една машина, има един уред, който показва атмосферното налягане в котела и според това показване слагат повече възглица за увеличаване на парата, или ако тя е излишна, я изпускат. Вие спирали ли сте се някой път да си дадете труд, като машинистите, да видите в какво състояние е вашата пара и вашето сърце? Господ ви е поставил за това носа. Идете пред огледалото, попитайте вашия ум и той ще ви каже в какво състояние е сърцето. Като се огледат очите ви, ще видите какво е състоянието на вашата душа. Единственото, което никога не лъже и не може да лицемери, са очите. Затова, когато човек някой път иска да излъже, замижава или слага ръка на очите си. Детето съзнава, че майката, като го погледне, ще познае, че лъже и затова си слага ръката на очите.

Когато фарисеят се молеше, Христос го гледаше и му казваше: "Твоята душа е размътена, твоите праотци не са живели такъв чист живот, както ти си въобразяваш. Ти мислиш, че не си като другите хора, но в миналото си си бил като тях, пък и сега не си много далеч от техния уровень." Както и да

изтълкуваме този факт, дали според Учението на индуските философи за превъплътяването или според Учението на египетските мъдреци за трансигрирането, или според Учението на кабалистите и окултистите за еманирането (изтичането) и усъвършенстването на духа, или според съвременното философско учение за наследствеността и безразлично. Тия учения и теории са само помагала за нас, да си изясним някои неща по-добре, да ни станат явленията на човешкия живот по-ясни и по-разбираеми. Обаче, основният принцип, лежащ в основата на всички неща, си остава всякога един и същ, по който начин и да обясняваме и тълкуваме неговите проявления. Великият закон на причините и следствията, на деянията и възмездията, никога не казва лъжа, той всякога говори абсолютната истина. Ако си добър, пише в Книгата на Живота, че си добър; ако си лош, пише, че си лош. Ако говориш истината, пише в Книгата на Живота, че си говорил истината; ако лъжеш, пише, че си лъгал. Ако помагаш на ближните си, самопожертвуваш се за народа си, работиш за благото на човечеството, служиш на Бога от любов, пише това в Книгата на Живота; ако изнасилваш ближните си, предателстваш спрямо народа си, спъваш развитието на човечеството, изневеряваш на Бога и пише така в същата тая Книга. Той пише безпощадно своите показания за човешките постъпки: върху челото, върху носа, върху устата, върху лицето, върху главата, върху ръцете, върху пръстите и върху всички други части на човешкото тяло и всяка кост е свидетелство за или против нас. И тази история на човешкия живот ние четем всеки ден. В нейните минали страници е отбелязан животът на всички наши праотци: за някои от тях е писано, че са били ужасни престъпници, крадци и разбойници. Като разгъваме нейните страници и проследяваме линията, по която са дошли: Аврам, Исак, Яков, Давид, Соломон и много други, намираме там техните постъпки напълно отпечатани. За Аврам намираме, че е бил човек правдив, много умен, човек с широко сърце, с голяма вяра, с възвишен дух, запознат с дълбоката мъдрост на Божествените наредби за великото бъдеще на човечеството. За Яков намираме, че първоначално е бил човек двуличен, хитър, егоист, който с лъжа и измама сполучва да отнеме първородството на брата си и едва към тридесет и третата му година в него става преврат, след като слугувал на чичо си Лаван четиринадесет години за двете му дъщери и тогава именно става в него една промяна за добро. За Давид знаем, че е бил човек смел, решителен, с отличен природен и поетичен ум, но е имал особена слабост към красивите жени. С измама взема жената на Урий и от този ден започват вече неговите изпитания. И смелият пророк Натан не се е поколебал да го изобличи направо в лицето и да му покаже лошите последствия, които този закон ще напише за него в своята книга за бъдещото потомство. За Соломон е казано, че е имал отличен философски ум, с добро, но покварено сърце, с извънредно силни чувства и страсти, голямо тщеславие и слаба воля, първокласен епикуреец в ядене и пиене и удоволствия с жени. Христос знае това. Знае как е живял и неговият род и когато хората Му казват: "Учителю благи", възразява им: "Защо Ме наричате благ? и Благ е само един Бог." Иска да каже: "Фамилията, от която Аз съм роден, не е толкова благородна, както вие мислите. Защото Бог има друго мерило, което вие изпускате. Той изисква пълна чистота във всяко отношение. Мнозина от тази фамилия не са живели така, както е било угодно на истинския Бог, Чиято воля Аз изпълнявам." И затова се обръща към фарисея и му казва: "Ти и сега лъжеш и хората, и Бога, много от твоите праотци са вършели престъпления, и затова ти нямаш право да казваш: "Аз не съм като тях. И понеже няма смирение в твоята душа, твоята молитва не може да бъде приета и ти не може да бъдеш оправдан. Вие фарисеите сте изопачили Божия Закон, като сте сложили лицемерието отгоре Му за покривало. Престанете да се представяте за такива, каквито не сте, понеже Бог не е човек, който може да се лъже от външния ви вид, Той гледа на вашето сърце и според него ви оценява."

Сега, да се обърна към другия тип и към митара. Имаме човек със среден ръст, въздебеличък; крака възкъси, ръце дебели, пръсти също въздебели и заострени, лице валчесто; стомашна система прекрасно развита и обича да похапва повечко и да попийва. "Предстои ми дълъг път да извървя, аз трябва да имам храна" и така си философства той и затова става бирник, от тук ще изпроси, от там ще вземе и пооткрадне, напълва си торбата. "Ти правиш като мене, ще извиниш, може да го сметнеш за кражба, но трябва ми. Не искаш да ми го дадеш, ще си го взема насила или открадна." Казах и митарът има лице възвалчесто, вежди дебели, брада отдолу широка и каквото предприеме, с успех го свършва. На възраст е между 40и45 години. Брада с черни рошави влакна, мустаци също и белег на голяма горещина, нос развит, възкъс, дебел, широк в крилата си и признак на добра дихателна система; човек на чувствата, импулсивен, като дете, всякога може да изкаже своята радост; като му дръпне половин кило винце, може да скача и да се радва; като изтрее, почва да плаче, че жена му била болна. Слепоочните области силно развити, уши възголеми, почти като Толстоевите, като на човек, който краде, взема, но и дава и "бащата и майката крадяха, хайде аз да дам, да облагодетелствам, дано Господ да ни прости греховете." Очи има кафяви или винени и белег на естествена мекота и добродушие, които чакат само своето време да се проявят. Глава правилно развита, като главата на Сократ. Има отлично развити домашни и обществени чувства, силно религиозно чувство, отзивчиво чувство на милосърдие, правилно разбиране на живота, отличен ум, лишен от софистика, силно развита съвест, която му показва грешките и той не се свени да ги изповяда и пред Бога, и пред хората, и пред себе си. Няма превзети възгледи за своето благородство. Има религия, но в нея той е поставил образа на Добрия Бог, а не своя. Всякога вярва, че този Добър Господ ще го изведе на светло. Има повече вяра в Него, отколкото в себе си. Има правилна философия: не се сравнява с по-нискостоящите от него крадци и багабонти, а казва: "Господи, като гледам Тебе, ангелите, светиите, какво съм аз? Трябва да се повдигна, трябва да бъда като Тебе. Грешник съм; деди, прадеди и аз хора не станахме; ям, пия, но съм станал като свиня; прости ми, че не мога да използвам богатата, които Си ми дал." И какво казва Христос? Този човек, който съзнава грешките си, има един възвишен идеал, един ден той ще надмине фарисея. Как може да стане това? Богатите хора се уповават само на своите ренти или доходи, нищо не работят, а само бистрят политиката, обществения живот. Други, които стават сутрин рано, работят по 10 часа на ден, имат несполука след несполука в живота, но постоянстват и след години придобиват знания и стават видни хора.